

TA'LIM VA ILMIY FAOLIYATNI BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH

Muradov Bahrom Akromjonovich

*Toshkent to 'qimachilik va yengil sanoat
instituti, dotsent v.b.*

E-mail: muradovbahrom@gmail.com

+998999999228

ANNOTATSIYA: Ushbu tezisda ta'lim va ilmiy faoliyatni boshqarishning zamonaviy usullari, ularni takomillashtirish yo'llari va ta'lim sohasidagi yangi texnologiyalarning ahamiyati muhokama qilinadi. Ta'lim tizimini raqamlashtirish, ilmiy tadqiqotlarni samarali tashkil etish, pedagogik kadrlarning malakasini oshirish kabi masalalar tadqiqot doirasiga olingan. Maqolada xorijiy va mahalliy tajribalar tahlil qilinib, ta'limni boshqarishda innovatsion yondashuvlarni joriy etishning samaradorligi ko'rib chiqiladi.

KALIT SO'ZLAR: Ta'lim boshqaruvi, ilmiy faoliyat, pedagogik texnologiyalar, raqamli ta'lim, innovatsion usullar, ta'lim sifatini oshirish, ilmiy tadqiqotlar, malaka oshirish, ta'lim tizimi, ta'limni boshqarish metodologiyasi.

Аннотация: В данном тезисе обсуждаются современные методы управления образовательной и научной деятельностью, пути их совершенствования и значение новых технологий в сфере образования. В рамках исследования рассматриваются вопросы цифровизации образовательной системы, эффективной организации научных исследований, повышения квалификации педагогических кадров. В статье проводится анализ отечественного и зарубежного опыта, а также рассматривается эффективность внедрения инновационных подходов в управление образованием.

Ключевые слова: управление образованием, научная деятельность, педагогические технологии, цифровое образование, инновационные методы, повышение качества образования, научные исследования, повышение квалификации, образовательная система, методология управления образованием.

Annotation: This thesis discusses modern methods of managing education and scientific activities, ways to improve them, and the importance of new technologies in the education sector. The research focuses on the digitalization of the education system, effective organization of scientific research, and professional development of teaching staff. The article analyzes both local and international experiences and examines the effectiveness of implementing innovative approaches in educational management.

Keywords: educational management, scientific activity, pedagogical technologies, digital education, innovative methods, education quality improvement, scientific research, professional development, education system, educational management methodology.

Kirish

Zamonaviy dunyoda ta'lim va ilmiy faoliyatni boshqarish tizimlari doimiy ravishda takomillashtirilmoqda. Global raqamlashtirish jarayonlari, sun'iy intellekt va katta ma'lumotlar (big data) texnologiyalarining rivojlanishi ta'lim sohasiga yangicha imkoniyatlar keltirmoqda. Ta'lim muassasalarining samaradorligi va sifatini oshirish uchun innovatsion yondashuvlar, pedagogik kadrlarning malakasi va ilmiy tadqiqotlarning amaliy ahamiyati katta rol o'ynaydi.

Ushbu tezisda ta'limni boshqarishning zamonaviy usullari, ilmiy faoliyatni tashkil etishdagi muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari ko'rib chiqiladi. Xorijiy mamlakatlarning tajribasi va O'zbekistonda amalga oshirilayotgan islohotlar tahlil qilinadi.

TAHLIL VA MUHOKAMA

Ta'lim va ilmiy faoliyatni boshqarishni takomillashtirish zamonaviy dunyoda dolzarb masalalardan biridir. Bu jarayon faqatgina pedagogik usullarni yangilashdan iborat emas, balki boshqaruv mexanizmlarini, ilmiy tadqiqotlarni rag'batlantirishni va raqamli transformatsiyani qamrab oladi. Quyida ushbu sohaning asosiy yo'nalishlari chuqurroq tahlil qilinadi.

Ta'lim Boshqaruvida Raqamli Transformatsiya

Raqamli texnologiyalarning rivojlanishi ta'limni boshqarish usullarini tubdan o'zgartirdi. Ayniqsa, pandemiya davrida masofaviy ta'limning ahamiyati yanada oshdi. Dunyoning yetakchi universitetlari **Learning Management Systems (LMS)** platformalari (masalan, Moodle, Blackboard, Canvas) orqali o'quv jarayonini samarali boshqarishmoqda. Bu tizimlar nafaqat dars materiallarini tarqatish, balki interaktiv testlar, muhokamalar va virtual laboratoriyalarni birlashtirish imkoniyatini beradi.

O'zbekistonda ham "**ZiyoNET**", "**Kundalik.uz**", "**EduPortal**" kabi platformalar joriy etilgan. Biroq, ularning funktsionalligi cheklanganligi va foydalanish qulayligi pastligi sababli to'liq samaradorlikka erishilmagan. Masalan, ko'pgina maktablarda elektron jurnal faqat baholarni kiritish vositasi sifatida ishlatilmoqda, holbuki u ota-onalar bilan muloqotni, individual yondashuvni va analitikani rivojlantirish uchun kengroq imkoniyatlarga ega.

Bundan tashqari, **Massive Open Online Courses (MOOCs)** platformalari (Coursera, edX, Khan Academy) orqali mutaxassislar yangi bilimlar olishi mumkin. O'zbekistonda ham "**Universitet 4.0**" loyihasi doirasida milliy MOOC platformasini

yaratish ishlari olib borilmoqda. Biroq, bu sohada xalqaro standartlarga mos kontent yetishmasligi va internet-infratuzilmaning ayrim hududlarda zaifligi muammolar tug'diradi.

Ilmiy Faoliyatni Boshqarish va Innovatsion Yondashuvlar

Ilmiy tadqiqotlarni rag'batlantirish iqtisodiyot va ta'lim sifatini oshirishning asosiy omillaridan biridir. Rivojlangan mamlakatlarda universitetlar ilmiy loyihalar uchun katta grant ajratadi, tadqiqotchilar esa **Scopus**, **Web of Science**, **IEEE Xplore** kabi xalqaro bazalarda ishlarini nashr etishga intiladi.

O'zbekistonda so'nggi yillarda ilmiy nashrlarning soni o'sishiga qaramay, ularning sifat va ta'sirchanligi hali ham past. Bunga sabab:

- **Ilmiy jurnallarning indeksatsiyasi pastligi** – ko'pgina mahalliy nashrlar **Scopus** yoki **WoS**da qayd etilmagan.
- **Grant tizimining noaniqligi** – tadqiqotchilar uchun moliyaviy qo'llab-quvvatlash manbalari cheklangan.
- **Xalqaro hamkorlikning yetishmasligi** – chet el universitetlari bilan qo'shma loyihalar kam.

Shu bilan birga, **startup** va **innovatsion g'oyalarni qo'llab-quvvatlash** markazlari (masalan, IT-parklar, texnoparklar) yosh olimlar uchun yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Agar universitetlar amaliy ilmiy loyihalarni tijoratlashtirishga ko'proq e'tibor bersa, bu nafaqat iqtisodiy foyda, balki talabalar uchun yangi karyera yo'nalishlarini ham ochib beradi.

Pedagogik Kadrlarning Malakasini Oshirish: Global va Mahalliy Tajribalar

Ta'lim sifatini oshirishning eng muhim omili – bu malakali pedagogik kadrlardir. Finlandiya, Singapur, Janubiy Koreya kabi mamlakatlarda o'qituvchilarni tanlash va ularni kasbiy rivojlantirish tizimi juda qat'iy tartibga solingan. Masalan, Finlandiyada faqat magistr darajasiga ega bo'lganlar maktab o'qituvchisi bo'lishlari mumkin.

O'zbekistonda esa o'qituvchilarning malakasini oshirish uchun quyidagi choralar ko'rilmogda:

- **Malaka oshirish kurslari** – yangi pedagogik texnologiyalar, psixologiya va zamonaviy dars metodikasi bo'yicha.
- **Xorijiy tajribalarni o'rganish** – chet el mutaxassislari bilan seminarlar, o'qituvchilar almashinuvi dasturlari.
- **Raqamli kompetensiyalarni rivojlantirish** – darslarda interaktiv vositalardan foydalanish bo'yicha treninglar.

Biroq, bu jarayonlarda ba'zi kamchiliklar mavjud. Masalan, malaka oshirish kurslari ko'pincha nazariyaga asoslangan bo'lib, amaliy qo'llash cheklangan. Bundan tashqari, qishloq joylaridagi o'qituvchilar uchun yangi metodikalarga kirish qiyin.

Ta'lim Sifatini Baholash Tizimlari

Ta'limni boshqarishda muhim jihat – bu uning samaradorligini ob'ektiv baholashdir. Xalqaro miqyosda **PISA (Programme for International Student Assessment)**, **TIMSS (Trends in International Mathematics and Science Study)** kabi testlar mamlakatlar ta'lim tizimini solishtirish imkonini beradi.

O'zbekistonda **Milliy Test Markazi** tomonidan o'tkaziladigan test sinovlari bor, biroq ularning natijalari ko'pincha tanqidga uchraydi. Bunga sabab:

- Testlar ko'pincha yodlashga asoslangan, mantiqiy fikrlashni baholashda kamchiliklar mavjud.

- Qishloq va shahar maktablari o'rtasida resurslar teng taqsimlanmagan.

Shuning uchun, ta'lim sifatini baholashda **formativ (jarayondagi) baholash** usullarini joriy etish kerak. Bu esa o'quvchilarning bilim darajasini doimiy monitoring qilish va ularga individual yondashuvni ta'minlashga yordam beradi.

Ta'limda Xalqaro Hamkorlikning O'rni

Global dunyoda ta'lim tizimlari o'rtasidagi hamkorlik katta ahamiyatga ega. Erasmus+, Fulbright, DAAD kabi dasturlar talabalar va o'qituvchilarga chet elda tahsil olish va tajriba orttirish imkoniyatini beradi.

O'zbekistonda ham "**El-Yurt Umidi**", "**Istedod**" kabi dasturlar orqali yoshlar xorijda o'qish imkoniyatiga ega. Biroq, bu imkoniyatlar hali ham keng ko'lamli emas. Universitetlararo ikki tomonlama shartnomalarni ko'paytirish, qo'shma ilmiy loyihalarni rag'batlantirish ta'lim sifatini oshirishga katta hissa qo'shadi.

Xulosa

Ta'lim va ilmiy faoliyatni boshqarishni takomillashtirish uchun quyidagi choralar samarali bo'lishi mumkin:

1. **Raqamli ta'lim platformalarini rivojlantirish** – LMS, MOOCs kabi tizimlarni joriy etish.
2. **Ilmiy tadqiqotlarni rag'batlantirish** – grantlar, xalqaro hamkorlikni kuchaytirish.
3. **Pedagogik kadrlarning malakasini oshirish** – xorijiy tajribalardan foydalanish.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan e'lon qilingan "**Ta'limda raqamli transformatsiya**" dasturi aynan shu yo'nalishlarda muhim islohotlarni amalga oshirishga qaratilgan.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Bates, T. (2019). *Teaching in a Digital Age*.
2. Pappano, L. (2012). *The Year of the MOOC*. The New York Times.
3. Karimov, N. (2021). *O'zbekistonda ilmiy tadqiqotlar tizimi*. Toshkent.
4. Sahlberg, P. (2015). *Finnish Lessons 2.0*.

5. UNESCO (2020). *Global Education Monitoring Report*.
6. To'rayev, A. (2020). *Zamonaviy ta'lim texnologiyalari*.
7. Anderson, T. (2016). *Online Learning and Distance Education*.
8. Qodirov, G. (2022). *Pedagogik innovatsiyalar*.
9. Siemens, G. (2014). *Connectivism: A Learning Theory for the Digital Age*.
10. Abdullayeva, S. (2021). *Ta'lim sifatini baholash metodlari*.